

Lovakrul

MIHÁLY ÁRPÁD RAJZAIHOZ

„Kilentz Musák! kik az Helikon Hegyének
Tetején, Pegazus szárnyas Ló körmének
Rugásából fakadt Hippokréné vizét
Szentnek tartjátok és szeretitek izét,
Jertek segítsetek! s az én rekedező
Musámnak, azon szent Lónak tsergedező,
Forrásából, bár egy italt engedjete,
Hogy lelkesítetvén együtt tii veletek,
Ezen dicsőséges Tárgyról méltóképen
Énekelhessen a' szép Lovakról szépen.”

Ikkladi László, a XIX. század elején Kolozsváron élt ismeretlen lószertető költő fohászodott ekképpen a Múzsákhoz, segítségüket kérve ihletett tárgyának méltó elten-géséhez. S ha abban az időben is – amikor a ló még a mindennapok jól ismert és meg-szokott társa volt az ember számára – a Múzsák közreműködéséért kellett esedeznie a költőnek, mennyivel inkább így van ez ma, amikor a lovak kiszorultak mindennapja-ink világából!

Amit ma tudunk róluk, méltatlanul felszínes és sokszor hamis is. Érzélgős állattör-ténetek megalázott hőseiként büszke lényükhöz méltatlan szerepekben kell tetszeleg-niök könyvek lapjain, vagy éppen a filmvászonon; máskor gépekhez szokott, érzéketlen emberek kezében – élő és érző társ helyett – durván kezelt eszközként aláztatnak meg.

Pedig aki a lovakat ismeri, sok mindent másképp lát meg a világból is, mint az, aki úgy gondolja, hogy a ló a múltnak egy kegyeletből megőrzött darabja, s nem sok ta-nulsággal szolgál a világ – és különösképp a mai világ – egészét tekintve. Hisz jármű-nek ott van a lónál sokszorosan gyorsabb és kitartóbb masinák egész serege, földön, vízen és levegőben egyaránt. Mindaz, amiről a lovon ülő ember évezredekken át ábrán-dozott, itt van megvalósulva, túlszárnyalva a legmerészebb képzeletet is. A ló legfel-jebb sporteszköz, hobbi – semmi más...

Igaz, a szépsége... Azt még a legérzéketlenebb ember is elismeri, hogy a ló az egyik legszebb minden teremtetett lények közül. De aztán?

Csak hogy a ló nem a Teremtésben nyerte el mai gyönyörű alakját: az ősló koránt-sem volt olyan kecses és szép, mint késői utódai; az emberi szépérvék formálta ki be-lőle azt, ami benne rejtett. A szépérvék és a mesteri tenyésztői munka, a végtelen sze-retet. A ló Isten és ember közös alkotása...

És a ló nem csupán szép. Nem csupán az isteni kéz nyoma látszik meg rajta, hanem valamiképp az ördögé is. Szilaj, vad kedve, egyes egyedeinek fékezhetetlen tempera-mentuma alvilági erőket sejtet; és aki látott már száguldó, díszes sallangjait rázó, hörgő és nyerítő fekete nóniusz mén ötösfogatot, nehezen tudta kivonni magát az alól a kényszerképzet alól, hogy a Pokol öt fekete ördöge szabadult rá a világra.

És a ló nem csupán a száguldás gyönyörűségét adja, hiszen ha csak azt adná, az au-tón, repülőn száguldó ember nem kívánckozna vissza a nyeregbe. – „Az ember sohasem

érzi magát szabadabbnak, fennköltebbnek és boldogabbnak, mint lóháton.” – írta ifjúkori lovaglásaira emlékezve az idős Goethe. A régi arab mondás szerint pedig a földi Paradicsom a lovak hátán, a könyvek lapjain és az asszonyok ölelő karjai között található meg.

A régi pusztai lovasnépek számára a lóval való kapcsolat elválaszthatatlan egységet jelentett. Jól tükrözi ezt a lovat-lovast még nem ismerő korai görögség kentaur-mitosa, amely embert és állatot egyetlen, szilaj ösztönöktől vezérelt lényé egyesített, amikor először szembesült a lovasharcosok látványával. A türkmén gyermek ma is a járással egyidőben tanul meg lovagolni; s tudjuk, hogy honfoglaló őseink életük jó részét lóháton töltötték, gyakran ott ettek-ittak, aludtak, sőt az elrabolt lányokkal nem egyszer már a nyeregben szeretkeztek. Lovukkal együtt maradtak a halálban is, amint azt számos sírlelet tanúsítja.

A Korán szerint Allah a lovat a viharos déli szél, a szánum anyaggá sűrítéséből teremtetette; és a különböző népek mítoszaiban egyként élt az a hit, hogy a nemes kancák a széltől is képesek vemhesülni. Igen gazdag a magyar nép mitológiája is a lovakat illetően, népi hiedelemvilágunkban számos szép történet tanúskodik erről.

Mihály Árpád szobrászművész egyike azon keveseknek, akik még az ősi társadalmak familiáris melegét őrző nagy parasztszaládban nőhettek föl, emberek és állatok paradicsomi együttlétében. Számára a lovak kezdetben mesebeli óriások voltak, ahogy – mint írja – lábaik égbe nyúló gótikus oszlopai között, melyek odafönt boltozattá egyesültek, botladozott; majd később a hátukra is fölmerészkedett, hogy életre szóló szövetséget kössön velük. Ma a titokzatos eredetű csodálatos keleti lófajtát, az akhaltekinint tenyésztí és szenvedélyesen kutatja az ősi hagyományokat.

Most közreadott rajzai nem a ló szép arányait zengik, ezek a rajzok egy szobrász sajátos vázlatai majdani szobrokhoz: bennük a ló infernális tulajdonságai dominálnak, „az ördög szépsége”; dinamizmusukat, a lovassal való kentauri összetartozásukat hangsúlyozzák. Expresszív feljegyzések ezek, sokszor csak erővonalak, borzongató látomások – de ismerjük el, hogy a ló ilyen is, különben nem lovakon törnének rá a világra az Apokalipszis pusztító lovasai, és nem lovon járna Dürer komor fametszetén a Halál.

Aki a „lóságnak” ennyire a rejtett lényegét kutatja, nem az idillek énekese és nem is az ember harmóniát kutató szemével nézi a világot. Mihály Árpád, ha lovat rajzol-mintáz, Weöres Sándor szavaival fohászkodik ihletért:

„ó bár tudnék lóul dalolni
zablát kantárt rám múzsa fonna...”

Lelkes István